

Klauzál Gábor pályakezdése Csongrád megyében 1825 és 1827 között*

Klauzál Gábor megyei pályájának kezdetéről a szakirodalomban kevés információ található. Míg az országgyűlési követi, miniszteri munkája nagy általánosságban ismert, addig a megyei tevékenysége szinte ismeretlen a történészek számára. Életéről a lexikonokban található szócikkek mellett néhány írásmű született. Ezek sem térnek ki bővebben a megyei pályakezdésre, többnyire csak a tiszteletbeli aljegyzői és táblabírói, majd a fizetési táblabírói hivatalát említik meg. Ezt követően az országgyűlési szerepléséről írnak.¹ A halála után született emlékbeszédek és gyászbeszédek sem ismertetik pályájának ezt a szakaszát, viszont több esetben tévesen jegyzik fel, hogy az 1825–27-es országgyűlés alatt a lemondott Kárász Benjámint helyébe követnek választották.²

A tanulmány célja, hogy választ adjon arra a kérdésre, hogy miként és milyen körülmények között bontakozott ki Klauzál megyei pályája, kinek köszönhette karrierjének elindulását. Elsőként származását, családját, tanulmányait ismertetem, majd Csongrád vármegye korabeli helyzetének rövid összegzése után a tulajdonképpeni pályakezdést vizsgálom.

---

* A tanulmány az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” pályázat támogatásával készült.

1 Szmollény 1903.; Pálmány 2008.; Barta 1961. A hivatkozott munkák áttekintik az életpálya egészét, annak egyes szakaszairól született írásokat itt nem soroltam fel.

2 Osztróvszky József gyászbeszéde: *A Hon.* 1866. augusztus 9. 183.; Dáni Ferenc emlékbeszéde. *Pesti Napló.* 1866. augusztus 17. 188.; Oroszi Miklós emlékbeszéde: *Szegedi Híradó.* 1866. szeptember 6. 9., 13., 16. 71–74.; Trefort Ágoston emlékbeszéde. *Pesti Napló.* 1866. szeptember 25. 219. A követségről szóló téves információt Trefort is közli, előfordulhat, hogy Szathmáry Károly korábbi cikke alapján. Lásd: *Vasárnapi Újság.* 1861. január 20. 3. sz.

Család, származás

A Klauzál család származásáról különböző írásokat olvashatunk, azonban hiteles információkat a Daróczy-féle genealógiai gyűjtemény anyaga nyújt számunkra.³ Emellett Hermann Róbert, Pálmány Béla és Hódi Szabolcs munkája szolgál adatokkal.⁴ A Daróczy-gyűjteményben található összefoglalás szerint a család cseh eredetű, akik a huszita mozgalmak elől menekültek Lengyelországba, majd 80 év után visszatérve birtokaikat már nem tudták visszafoglalni. Ezért János Ágost, Klauzál Gábor dédnagyapja Prágában hivatalt vállalt. János Ágostnak öt fia és hat lánya született, köztük volt jezsuita szerzetes és apáca is. Gábor nagyapja, András katonaként szolgált. Ezt a tényt alátámasztja András fiának, Jánosnak az 1747. augusztus 3-i eupeni keresztelési anyakönyvi bejegyzése is.⁵ Eszerint András prágai születésű, a Bethlen ezredben szolgált, felesége a linzi születésű Pfabin Anna Mária volt. A Klauzál név ebben a bejegyzésben „Klatzal de flavikovitzy” formában van lejegyezve. A nemesi előnév használata egyértelműen bizonyítja, hogy már András is nemesi címet viselt. Az előnév később más változatokban is előfordult.⁶ A kutatás jelenlegi állásában a cseh nemesi címről nem rendelkezünk további információval.

András fiának, Klauzál Jánosnak és feleségének, Babarczy Ágnesnek, illetve akkor élő Johanna és Krisztina nevű gyermekeinek I. Ferenc császár 1793. június 13-án adományozott magyar nemesi címet.⁷ A nemesi oklevelet katonai érdemeiért kapta, mivel részt vett az 1788 és 1790 között zajló török háborúban, ott volt Berbir erődjének ostrománál, Belgrádnál és 1790-ben a havasalföldi hadszíntéren két vár, Kalasat és Szaltsa bevételénél. A Királyi Könyvek tartalmazzák a festett címet és annak leírását is. Pandula Attila szerint a címerben található kétfarkú oroszlán a cseh származást jelentheti.⁸

3 Az újságokban megjelent Klauzál-életrajzok a család cseh eredetét említik. *Vasárnapi Újság*. 1861. január 20. 3.; *Vasárnapi Újság*. 1866. augusztus 12. 32.; *Tolnai Világlapja*. 1906. szeptember 16. 38.; RL. B 15. Daróczy Zoltán genealógiai gyűjteménye. Klauzál-család.

4 Köszönetemet fejezem ki Pálmány Bélának, aki segített kiolvasni és lefordítani Klauzál János eupeni keresztelési anyakönyvi bejegyzését, valamint még új almanachja megjelenése előtt átadta az abban szereplő adatokat. Köszönettel tartozom Hódi Szabolcsnak, a Klauzál Gábor Társaság titkárának, aki eddigi családfakutatásait rendelkezésemre bocsájtotta.

5 Keresztelési anyakönyv. Eupen – római katolikus egyházközség. 1738–1779.

6 Arról jelenleg nincs információ, hogy Klauzál Gábor hivatalosan melyik változatot használhatta. Apja nevével a katonai sematizmusok a Schlanikovitz előnevet használják. Lásd: *Militärschematismus* 1828. 59. Szlanikovicként szerepel a halotti anyakönyvi bejegyzésben, Kalocsa, 1866. augusztus 3. Halotti anyakönyv. Kalocsa – római katolikus egyházközség. 1860–1866.; Szlavikovitzi változatot lásd: *Vasárnapi Újság*. 1866. augusztus 12. 32.; Szlavóvici változatot lásd: Habermann 1992. 150.; Szlavikovichit lásd: Pálmány 2011. 986.

7 MNL OL A 57. k. 288–294.; A család nemesség szerzéséről és a családtagok életpályájáról: Pálmány 2008.; A Klauzál családra vonatkozó genealógiai irodalom: Nagy 1860. 270–271.; Kőszegi 1899. 180.; Borovszky 1910. 465.; Kempelen 1913. 65.

8 Pandula 2013.

Klauzál János katonai pályájáról Hermann Róbert kutatásai alapján vannak ismereteink.⁹ Klauzál 1761-ben lépett be a császári királyi 52., magyarországi kiegészítésű, pécsi központú gyalogezredbe, amely ekkor Bethlen Farkas gróf nevét viselte. 1801-ben már őrnagyi rangot viselt, ekkor helyezték át a 32. sorogyalogezredbe. Innen három év múlva, 1804-ben alezredesi rangban került át a stájerországi kiegészítésű, grazi központú 27. gyalogezredbe. Két év után dandárparancsnok és pesti katonai parancsnok lett. 1807-ben ezredesi rangban, szemgyengeség miatt nyugállományba helyezték. A Napóleon elleni hadjárat alatt feltehetően reaktiválták, majd 1810-től ismét nyugállományba helyezték. Katonai pályájának 46 évéből 44 évet töltött magyarországi kiegészítésű alakulatnál, valamelyest magyar nyelvi környezetben.

Pálmány Béla szerint Klauzál János távollévő főrend követeként részt vett az 1808-as országgyűlésen.¹⁰ 1809-ben, másik négy személlyel együtt, neve a felállítandó Ludovika igazgató-jelöltjei között szerepelt.¹¹ A jelöltek Petrich András ezredes, Péchy Mihály és Lodgmann János mérnökkari alezredesek, illetve Pulszky Miksa őrnagy voltak. A tisztségre pályázva egy korábbi előjárója minősítését is csatolta, ebből fény derül személyes jellemvonásaira is.¹² Megtudhatjuk, hogy csehül, németül, magyarul és olaszul beszélt, de írni csak német nyelven tudott. A tudományokban, a földrajzot kivéve, nem volt jártas. Jellemét tekintve igazságos, erkölcsös, rendes életmódot folytató ember volt, aki sokat foglalkozott a beosztottjaival. A minősítés nem túl pozitív képet fest egy igazgatói tisztségre pályázóról, hiszen azt írja, hogy „minden szorgalma és igyekezete ellenére nem tud elérni megfelelő eredményt”. A nádor valószínűleg mérnökkari vagy tüzértiszttel szeretne volna betölteni a tisztséget, így Klauzál János és Pulszky Miksa „egy pillanatig sem voltak komoly jelöltek”.¹³

János 1785. november 9-én Szegeden vette feleségül Babarczy Ágnes.¹⁴ A Babarczy-család Csongrád megye egyik legismertebb családjá volt, akik Szeged társadalmában is az előkelő polgárság csoportjába tartoztak.¹⁵ A nemesi oklevelet 1681-ben kapták, Csongrád megyében először Babarczy Mihály igazolta magát 1754-ben.¹⁶ A család Szeged közéletében fontos szerepet töltött be. Idősebb Babarczy Ferenc (1718 k.–1753) a választott község tagja, borbíró és főbíró jelölt volt. Fia, ifjabb Babarczy Ferenc (1726–1782) előbb a választott község, majd a belső tanács tagja lett, végül polgármesteri

9 Hermann 2009.

10 Pálmány 2019. 1251. Eszerint br. özv. Szepessy Sámuelné Büttel Rebekát képviselte. A névjegyzékben azonban Kauszhár János szerepel, Pálmány Béla őt azonosítja Klauzál Jánossal.

11 Szilágyi 1876. 170. Vö. Bachó 1930. 50–51. Míg Szilágyi jelöltekről ír, addig Bachónál egyértelműen kiderül, hogy Petrich kivételével a többi személy a tisztségre pályázott.

12 Bachó 1930. 54.

13 Bachó 1930. 54.

14 Házassági anyakönyv. Szeged – belvárosi római katolikus egyházközség. 1767–1868.

15 Marjanucz 1998. 220.

16 MNL CsML SzL IV. A. 3. f. 10. k. A család Pest megyében is bemutatta nemesi oklevelét. Babarczy Mihály után 1774-ben Babarczy Ferenc, majd 1805-ben annak Imre nevű fia is igazolta magát. Imre testvére, Ágnes volt Klauzál János felesége. A Babarczy családra vonatkozó genealógiai irodalom: Nagy 1857. 77.; Nagy 1868. 37.; Kőszegi 1899. 17.; Kempelen 1911. 186–187.

tisztet is betöltött.¹⁷ Ferenc fia, Imre, Ágnes öccse Csongrád megye alispánja, országgyűlési követe, Szeged királyi biztosa volt.¹⁸

Klauzál János és Babarczy Ágnes házasságából tíz gyermek, öt lány és öt fiú született.¹⁹ Az öt fiúból négy élte meg a felnőttkort. A legidősebb, József a családi hagyományt követve katona lett, 1813-tól Pest-Pilis-Solt vármegye ajánlásával a magyar nemesi testőrségben szolgált, majd a 39. gyalogezredben főhadnagy, később százados lett. Ezt követően átkerült az 1. sz. határőrgyalogezredbe, majd 1832-ben nyugdíjazták.²⁰ 1848-ban a Honvédelmi Minisztérium katonamozdítási és elhelyezési osztályának vezetője lett.²¹

Az 1799-ben született Imre sokoldalú személyiség volt. Nagyváradi diákévei alatt több költeményt is írt Fejér Gábor, a nagyváradi „nevendékház” főkormányzója és Thurótzky Antal László pap tiszteletére, később Majláth Györgynek és Koháry Ferencnek is írt üdvözlő verseket.²² Irodalmi érdeklődése és írásai révén kapcsolatba került Kazinczy Ferencsel, aki nagyon tehetségesnek tartotta.²³ Jogi tanulmányait a pesti királyi egyetemen végezte, 1818-ban esküdött fel jurátusnak, a személynök, Majláth György mellé.²⁴ Tanulmányai befejezése után az udvari kancellárián dolgozott.²⁵ Később mezőgazdasággal kezdett foglalkozni, és a Károlyiak jószágigazgatója lett. 1833-

17 Géczi 1995. 14–15. Vö. Reizner 1899. 81., 90; és Farkas 1985. 531. Az egyes hivatalok betöltésének idejéről a szerzők eltérő időpontokat adnak meg. A Babarczy családtagok rövid életrajza: Habermann 1992. 14.

18 Pálmány 2011. 799. Babarczy Imre közéleti pályájával a tanulmány későbbi részében bővebben foglalkozom.

19 Johanna (1786 Szeged – 1877 Budapest); Jozefa és Erzsébet (1788 Szeged – ?); Ferenc (1790 Szeged – ? korán meghalt, az 1793-as nemesi oklevélben nem említik); Anna Krisztina (1792 Buda – ?); József (1794 Pétervárad – ?); Imre (1799 Szeged – 1847 Bécs); Miklós (1802 Pest – ?); Gábor (1804 Pest – 1866 Kalocsa); Ágnes (1808–?). Anna Krisztina, József, Miklós és Gábor keresztelési anyakönyvi bejegyzését jelenleg még nem találtuk meg, a halotti anyakönyvek közül Johanna és Gábor halotti anyakönyvi bejegyzése van meg. A testvérek életrajzi adatairól: Pálmány 2011. 986. A meglévő anyakönyvek forrásai: Keresztelési anyakönyv. Szeged – belvárosi római katolikus egyházközség. 1770–1794.; Keresztelési anyakönyv. Szeged – belvárosi római katolikus egyházközség. 1794–1843.; Keresztelési anyakönyv. Pest – belvárosi római katolikus egyházközség. 1787–1822.; Halotti anyakönyv. Pest – belvárosi római katolikus egyházközség. 1872–1885.; Halotti anyakönyv. Kalocsa – római katolikus egyházközség. 1860–1866.

20 Hellebronth 1940. 213.

21 F. Kiss 1987. 333.; 548.

22 Petrik 1890. 406.

23 Klauzál Imre Róza és Kálmán című elbeszélése váltotta ki Kazinczy tetszését. Váczi 1909. 45. Vö. Kazinczy Ferenc 1822. április 16-án kelt levele Mailáth Jánosnak. A Róza és Kálmán megjelent: *Igaz* 1821. 117–123. „Az én Ungvár-Németim halála után minden reménységem Klauzál. Azt hiszem, vele irodalmunk új korszaka kezdődik. Mostanáig nem ismerem kézírását (vagy kéziratát?), még azt sem tudom, ki ő; tehát a barátság nem vakít el engem. De ódája Koháryhoz és regénye *Igaz* Zsebkönyvében, a Róza és Kálmán nagyszerű zsengek. Nyelve Sallustiuséhoz hasonló; őt kellene Klauzálnak fordítania [...]”. Kazinczy Ferenc 1821. június 11-én kelt levele Mailáth Jánosnak.; Kazinczy Ferenc 1821. május 8-án kelt levele Klauzál Imréhez.; Személyes találkozásukra utal Kazinczy 1828. február 23-i naplóbejegyzése.

24 Pálmány 2008.

25 Klauzál feltehetően 1821-ben alkalmazták a kancellárián. Erre utal Mailáth János 1821. július 23-án kelt Kazinczy Ferenchez írt levelében.

ban az MTA Természettudományi Osztályának levelező tagjává választották. Jelentős szerepet vállalt a Magyar Gazdasági Egyesület megalapításában.²⁶ Az 1839-ben megalakult rohonci gazdaképző intézet egyik alapító tagja, és a rohonci leánynevelő intézet alapítója volt, ez utóbbinak védnöke a felesége lett.²⁷ 1840-től Batthyány Gusztáv és Kázmér borostyánkői és tarcsai birtokait bérelte többedmagával, ahol állat- és növénynevelő intézetet hozott létre.²⁸ Mezőgazdasággal foglalkozó szakcikkei jelentek meg a Gazdasági Tudósításokban, a Rohonci Közleményekben, a Magyar Gazdában és a Társalkodóban.²⁹

Miklósról jelenleg annyit tudunk, hogy 1823-ban elsőéves orvostanhallgató volt a bécsi egyetemen, tanulmányai befejezéséről nincsenek adatok.³⁰ 1848-ban pesti nemzetőr volt.³¹ A legfiatalabb fiú, Gábor 1804. november 18-án Pesten, a mai Fővárosi Önkormányzat épületében, az egykori Invalidus-házban, vagy más néven Károly-kaszárnyában született.³²

Tanulmányok

Klauzál Gábor az 1813-as tanévben iratkozott be a pesti piarista gimnáziumba. A megmaradt iskolai értesítők szerint mindvégig első eminensként végezte tanulmányait. Tanárai Hollosy József, Elenyák György, Csertő József, Villiger József és Horváth Ignác voltak.³³ Gimnáziumi tanulmányai után 1818 és 1820 között bölcsészetet, majd 1820 és 1822 között jogot hallgatott a pesti királyi egyetemen. A beiratkozási könyvek hiányában nem tudjuk, hogy kikkel járt egy évfolyamon.

Jogi tanulmányai után egy évig gyakorlaton volt Bárczay Pál, Pest-Pilis-Solt vármegye alispánja mellett.³⁴ 1823. augusztus 23-án tette le a jurátusi esküt, az aznap esküt tévő 40 személyből 12-en, köztük Klauzál is, Szentkirályi László ítélmester mellé kerültek a Királyi Táblára. „Klauzál Gábor Pest vármegyéből elvégezvén a pesti királyi

26 Török 1847. 299–303.; Szinnyei 1899. 479–481.; Fekete 1975. 530.; Für – Pintér 1988. 181–184.

27 Walleshausen 2005. 47–67. A leánynevelő intézetről: *Társalkodó* 1840. május 13. 155.

28 Bajzik 2006. 44–45. Vö. Losonczy Tóth 2008. 95. Bajzik szerint a birtokokat öcsével, Gáborral és Egan Eduárddal együtt bérelte.

29 Szinnyei 1899. 480.

30 Szögi 2013. 142.

31 Czaga–Jancsó 2001. 89.

32 Keresztelési anyakönyvi bejegyzését nem találtam sem a pesti, sem a budai római katolikus anyakönyvekben, ezért a keresést kiterjesztettem 1803-ra és 1805-re, ám így sem jártunk eredménnyel. A kutatást tovább folytatom a Hadtörténelmi Levéltár katonai anyakönyveiben. 1907-ben emléktáblát helyeztek el abban a második emeleti szobában, ahol született. *Pesti Napló* 1907. május 29. 14.; *Budapesti Hírlap* 1907. május 29. 11. Az emléktábla állítás 1904-től húzódott. *Pesti Napló* 1907. május 12. 19.

33 MPRKL III. 9. a. Pesti piarista gimnázium évkönyvei 1813–1818.

34 Pálmány 2011. 986.

egyetemen, kiváló jeggyel, jogi tanulmányait, gyakorlaton volt Pest vármegye alispánja hivatalában, felesküszik nagyságos Sentkirályi ítélőmester oldalára.”³⁵ Öt terminus letöltése után, 1824. szeptember 27-én kiváló minősítésű ügyvédi vizsgát tett.³⁶

Csongrád vármegye a reformkor kezdetén és az azt megelőző időszakban

Csongrád vármegye reformkori történetének feltárása a történészek jövőbeli feladata lesz, jelenleg a szakirodalom szűkössége megnehezíti a kutató feladatát. Az egyetlen megye monográfián kívül – amely, bár részletesen kitér erre az időszakra, mégsem tekinthető teljesnek – nem született átfogó történeti munka erről a korszakról.³⁷ Klauzál Gábor pályakezdetének kutatásához szükséges a megyei kontextus feltárása, a nemesség eredetének, birtokviszonyainak, vagyoni helyzetének és a megye tisztségviselőinek vizsgálata.

A megye birtokviszonyaival kapcsolatban a Károlyi-család birtoklástörténetéről van a legteljesebb képünk, míg a többi birtokos tulajdonviszonyainak áttekintése már jóval nehezebb feladat.³⁸ A megyei nemesség eredetéről, helyzetéről nem áll rendelkezésre szakirodalom, így annak vizsgálata is szükséges a későbbiekben. Nem készült eddig a korszakról vármegyei archontológia sem, így a tisztviselők vizsgálata és a tisztikar rekonstruálása is a későbbi kutatás feladatát képezi.³⁹

Csongrád megye a török kiűzése után az 1715. évi 92. törvénycikk rendelkezése szerint alakult újjá.⁴⁰ A megye különállása II. József rendelete értelmében 1785 és 1790 között megszűnt, egyesült Békés és Csanád megyével. II. József halála után az önállóvá vált megye első közgyűlését és tisztújítását 1790. április 20-21-én Szegeden tartotta, ekkor visszakapta régi főispánját, gróf Pálffy Lipótot is.⁴¹

Ahhoz, hogy az 1825-ös évben felállt tisztviselői kart vizsgálhassuk – amelynek tagja lett Klauzál Gábor is –, szükséges a megelőző időszak tisztviselőinek és tisztújításainak feltárása, ezért a figyelmemet kiterjesztettem az 1790 és 1825 közötti időszakra

35 MNL OL O 80 2. cs. 331–332.

36 MNL OL O 78 4. f. 91.; MNL OL O 81 2. cs. 16.

37 Zsilinszky 1898., 1900. Emellett az egyes településekről írt monográfiák nyújtanak segítséget. Ezek közül a fontosabbak: Reizner 1899.; Szeremlei 1907., 1911., 1913.; Sima 1914.; Farkas 1985.

38 Reizner 1895. 321–338.; Éble – Pettkó 1911.; Kovács 1979. 414–431.; Herceg 1980. 61–127.; id. Juhász 1990. 253–261.

39 Ehhez kiindulópontként szolgál Palugyay 1855. A kötetből az egyes tisztújításokról és főispáni kinevezésekről kaphatunk információkat.

40 Ezer év törvényei.

41 Zsilinszky 1898. 191., 195–197.

is.⁴² 1790–1806 és 1806–1825 között nem tartottak tisztújítást, annak ellenére, hogy az 1723. évi 56. törvénycikk szerint háromévente kellett azt megtartani, ezért a köztes időszakokban a főispánok nevezték ki a tisztviselőket.⁴³ Ezen periódusban gróf Pálffy Lipót (1790–1795), gróf Brunszvik József (1796–1808) és herceg Grassalkovich Antal (1808–1825) voltak a megye főispánjai.⁴⁴

Az 1790–1806 és az 1806–1825 közötti főispáni kinevezésekről csak korlátozott ismeretekkel rendelkezünk. Azt tudjuk, hogy Grassalkovich főispán 1808 és 1825 között számos esetben nevezett ki tisztviselőket, de restaurációt egyszer sem tartott.⁴⁵ A fennmaradt források szerint Csongrád megye többször is kérte Grassalkovich főispánt, hogy tartson rendes tisztújítást. 1818-ban, 1819-ben, 1821-ben és 1822-ben is levelet küldtek ennek érdekében Grassalkovich herceghez.⁴⁶ A főispán végül 1822. május 21-én tartotta volna meg, de más elfoglaltsága miatt elhalasztotta a restaurációt szeptember 16-ra, ám akkor sem jelent meg a megyében, hanem újra csak kinevezte a tisztviselőket a megüresedett hivatalokra.⁴⁷ A megye még a kinevezések után is kérte, hogy tartson tisztújítást.⁴⁸ Azonban restaurációra majd csak 1825-ben, az új főispáni helytartó, buzini gróf Keglevich Gábor hivatali ideje alatt került sor.⁴⁹

Klauzál Gábor pályájának kezdete

Az 1824. szeptember 27-én letett, kiváló minősítésű ügyvédi vizsgát követően Csongrád megye december 13-i közgyűlésén olvasták fel Grassalkovich főispán levelét, amelyben tiszteletbeli aljegyzővé nevezte ki Klauzált.⁵⁰ A főispán október 23-án kelt levelében Klauzál tanulmányi eredményeire és ügyvédi gyakorlata során szerzett jártas-

42 1790 és 1848 között 1806-ban, 1825-ben, 1829-ben, 1835-ben, 1838-ban, 1843-ban és 1846-ban tartottak tisztújításokat. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 323/1806., 716–719/1825., 1126/1829., 1115/1835., 1611/1838., 593/1843., 197/1846. 1848-ban is volt tisztújítás, de abban Klauzál miniszteri megbízatása miatt már nem volt érintett.

43 Nem volt mindenhol általános szokás az országban, hogy háromévente tisztújítást tartsanak. Békésben 1790 után csak 1838-ban volt tisztújítás. Héjja 2009. 38–40. Szilágyi Adrienn szerint a nemesség gyengeségét mutatta, ha sokáig nem volt tisztújítás. Szilágyi 2018. 38. A tisztviselők főispáni kinevezéseiről lásd: Zsilinszky 1898. 247., 254.

44 Zsilinszky 1898. 191., 253., 255.; Zsilinszky 1900. 47., 51–52.

45 Ezen időszak alatt főként 1815-ben és 1822-ben történt a legtöbb kinevezés. Palugyay 1855. 401–402.; MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 942/1815., 785/1822.

46 MNL OL P 429 II. D. 5. b. Csongrád megye 1818. Böjtmás hava 9-én, 1819. Szent András hava 15-én, 1821. Böjtmás hava 12-én, 1821. Karácsony hava 10-én és 1822. Mindszent hava 22-én kelt levelei.

47 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 785/1822.

48 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 408/1822., 436/1822., 700/1822., 761/1822., 785/1822. A megye kérése: MNL OL P 429 II. D. 5. b. Csongrád megye 1822. Mindszent hava 22-én kelt levele.

49 A főispáni helytartót 1825. június 13-án iktatták be. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 416/1825.

50 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 915/1824.

ságára, valamint apja érdemeire hivatkozott. Figyelemre méltó, hogy egy hónap sem telt el az ügyvédi vizsga és a kinevezésről szóló levél megírása között. Nyilvánvalóan valaki közbenjárt Klauzál érdekében a főispánnál. Az újabb kinevezésre Keglevich Gábor főispáni helytartó beiktatásakor, 1825. június 13-án került sor, amikor több megyebeli tisztviselővel együtt tiszteletbeli táblabíró lett.⁵¹ Ezt követően 19 év után újra restaurációt tartottak.

Az 1825. augusztus 17-i tisztújítást az 1819. évi 4390. számú helytartótanácsi rendelet értelmében voksolással tartották meg.⁵² A voksolás menetéről az 1822-ben tervezett, de meg nem tartott tisztújítás előkészületekor rendelkeztek, valószínűleg az alapján jártak el 1825-ben is.⁵³ A választások előtt összeírták a voksolásra jogosult nemeseket. Ez a jegyzék csak hiányosan maradt fenn, de a leadott szavazatokból kiderül, hogy körülbelül 700 nemes vehetett részt a közgyűlésen.⁵⁴

A főispán – élve kinevezési jogával – a főjegyzőt, az aljegyzőt és a levéltárnokot maga nevezte ki. A többi tisztségre három, a két alszolgabírói tisztségre négy jelöltet állítottak. A két fizetéses táblabíró három-három jelölt közül került ki. A táblabíróválasztás első körében id. Beniczky Miklós, Kraller Miklós és Kászonyi Károly közül 557 szavazatból 415 szavazattal id. Beniczky Miklós került ki győztesen. A második körben Kraller Miklós, Klauzál Gábor és Nagy János közül 555 voksból 504-gyel Klauzál Gábor nyert.⁵⁵ Klauzál ellenfelei közül Kraller Miklósról rendelkezünk részletesebb információkkal. Kraller 1778 körül született gazdag szegedi nemes családban, tiszteletbeli táblabíró volt, 1806-ban alügyész jelölt, 1808-ban pedig Szeged város követeként részt vett az országgyűlésen, majd 1814-ben szegedi polgárjogot kapott. 1815-ben alszolgabírói kinevezésének támogatását kérte Grassalkovich főispántól, azonban jelenlegi adataink alapján sem akkor, sem később nem töltötte be ezt a tisztséget.⁵⁶ A másik jelöltről, Nagy Jánosról jelenleg nem rendelkezünk információkkal.

51 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 419/1825. Az új Békés megyei főispán, Lánczy József beiktatásakor Békés megye tiszteletbeli táblabírójává nevezte ki Klauzált 1825. július 26-án. MNL BÉML IV. A. 1. a. 995/1825. A beiktatáson Csongrád megye küldöttségének tagjaként vett részt. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 661/1825.

52 A Helytartótanács 1819-es rendeletét megismételte 1821. évi 771. sz. rendeletével, mivel azt tapasztalták, hogy egyes megyékben nem a rendelet alapján járnak el, vagy mint ahogy az Csongrád megyében is történt, meg sem tartották a tisztújítást. Csongrád megye Grassalkovich főispánhoz írt, 1819. Szent András hava 15-én kelt levelében azzal is indokolja a tisztí építészék felállítását, hogy alkalmazhassák a helytartótanácsi rendeletet. MNL OL P 429 II. D. 5. b. A választási szabályrendeletekről Degré 1972. 124–125.; Vö. Soós 2009. 66.

53 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1822/379., 719/1825.

54 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 716–719/1825. Az 1825-ös szavazóképes nemesek összeírása: MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 716/1825. A jegyzék a tiszántúli járásba tartozó Fábiansebestyén, Derekegyháza, Tés, Szentes, Szegvár, Mindszent és Ányás összeírását tartalmazza. Ezekon a településeken összesen 252 nemest írtak össze.

55 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 719/1825.

56 Grassalkovich főispánhoz írt levele: MNL OL P 429 II. D. 5. b. 1815. szeptember 10. 1806-os jelöltsége: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 323/1806. Anyagi helyzetéről: Farkas 1985. 402. Követségéről: Reizner 1899. 48. Polgárjogáról: MNL CsML XV. 15. f.

Az 1822-es főispáni kinevezésekkel felállított tisztikar nagy részét újraválasztották, bár a tisztségek betöltésénél voltak változások, mégis elmondható, hogy ezen a tisztújításon nem következett be lényeges átalakulás a tisztikar személyi összetételében. A restauráció során megválasztott tisztviselők közül három kivételével – Klauzál Gábor és Horváth Lajos csak tiszteletbeli címet viselt, míg Kaszap Mihály nem viselt semmilyen tisztséget – korábban mindegyik töltött már be rendes, fizetéses hivatalt.⁵⁷ A megválasztottak átlagéletkora 45 év volt, a legidősebb 66, a legfiatalabb, Klauzál Gábor 21 éves volt ekkor.⁵⁸

A tisztviselői kar összetételét vizsgálva kiderült, hogy szoros családi kapcsolatok álltak fenn közöttük. Az anyakönyvek szerint a 15 hivatalviselőből 13 állt rokoni kapcsolatban egymással, köztük após és vő, apa és fia, nagybácsi és unokaöcs, testvér, illetve sógorsági kapcsolatok voltak.

Klauzál 1827. szeptember 26-án feleségül vette Prezetska Vencel szegedi vagyonos gyógyszerész lányát, Máriát. A házasságkötéssel nem feltétlenül épített ki egy újabb családi kapcsolattrendszert, mivel Mária keresztszülei Babarczy Imre és annak édesanyja voltak. Az sem zárható ki, hogy házastársát Babarczyn keresztül ismerte meg. Vagyoni helyzetére a vizsgált időszakban semmilyen forrás nem nyújt információt.⁵⁹

A kisszámú nemességen belül több család generációkon át részt vett a vármegye életében és annak vezetésében. A megye alispánjait többnyire a Kárász család adta (István, Imre, Miklós és Benjámín), ezenkívül a Babarczy-atyafiságból két személy töltötte be ezt a tisztséget. Ugyanis Babarczy Imre sógora, Kókay Mihály is alispán volt egy rövid ideig.⁶⁰ Az országgyűlési követeket is nagyrészt e két családból adta.⁶¹ A Ká-

57 Horváth Lajost 1821. szeptember 16-án Grassalkovich főispán tiszteletbeli aljegyzővé, Keglevich főispán 1825. június 13-án tiszteletbeli táblabíróvá nevezte ki. Pálmány 2011. 945.; MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 419/1825. Horváth Lajos apja, József hosszú évekig állt a megye szolgálatában alszolgabíróként és ideiglenes alispánként. Palugyay 1855. 400., 402. Vö. Pálmány 2011. 945.

58 A vármegyei tisztségek közül 15-öt vizsgáltam: alispán, főjegyző, aljegyző, levéltárnok, főügyész, alügyész, főadószedő, aladószedő, számvető, a két fizetéses táblabíró, a tiszántúli főszolgabíró és alszolgabíró, a tiszáninneni főszolgabíró és alszolgabíró. Kimaradtak az esküdtek, a biztosok és a szegődményesek. Az átlagéletkor kiszámításánál két esetben csak hozzávetőleges életkort számoltam, mivel nem lehet pontosan tudni a születés évét. Egy esetben pedig nem ismert a tisztviselő születésének és halálának időpontja, így ő kimaradt a számításból. (1. sz. táblázat)

59 Vagyoni helyzetéről csak a következő évi összeírásokból kapunk némi információt. Az 1828. évi országos összeírás szerint Szegeden volt egy háza, amihez valószínűleg a felesége révén jutott. MNL CsML IV. A. 1010. 9. k. Ezen kívül az 1828-as királynő koronázására és a nemzeti nemes testőrző sereg segélyezésére történt összeírás szolgál adatokkal. MNL CsML SzL XV. 41. 250/1828.

60 Mivel az alispánok gyakran országgyűlési követek lettek, így a diéták időtartama alatt helyettes vagy ideiglenes alispánokat neveztek ki a főispánok. A Kárász családból kikerült alispánok kinevezése vagy megválasztása: István 1781. 02. 20., 1790. 04. 20.; Imre (helyettes alispán) 1802. 03. 24., 1805. 09. 30.; Miklós 1817. 12. 15.; Benjámín 1835. 08. 31., 1838. 11. 20., 1843. 04. 28. Palugyay 1855. 398–404. Babarczy Imre 1808. 08. 09., az 1811–12-es diétán is alispánként vett részt, 1825. 08. 17-én választották meg újra alispánnak. Palugyay 1855. 401–402.; Kókay Mihály 1804. 05. 03. Palugyay 1855. 400. A betöltött hivatal időtartamát későbbi kutatások fogják pontosítani.

61 Az 1790 és 1847 között megtartott 14 diétán összesen 16 személy volt követ, ebből 4 a Kárász-családhoz, 3 a Babarczyhoz tartozott. A Kárászok összesen 7 országgyűlésen vettek részt, a Babarczy családtagok

rász és Babarczy család között egy jelentős, generációkon keresztül létező műrokonság, keresztszülői kapcsolatrendszer fedezhető fel.

Ezek az adatok is megerősítik azt, hogy a megye elitjében a családi kapcsolatoknak nagy szerepe volt. Mindezek ismeretében arra is fény derül, hogy ki segítette Klauzál Gábor megyei pályájának indulását. Hiszen ő maga nem kapcsolódott szorosán a megyéhez, tanulmányait, gyakorlati idejét sem ott töltötte, egyedül a nagybátyja, Babarczy Imre révén kötődött a megyéhez. Így ő az, aki hathatós támogatást nyújtott megyei hivatali karrierjének kibontakozásához.⁶²

Babarczy Imre (1773–1840) példaképként szolgálhatott Klauzál számára, hiszen mint a megye táblabírója, később alispánja hét alkalommal vett részt a megye követeként az országgyűléseken. Míg apja és nagyapja Szeged közéletében töltött be jelentős tisztségeket, fia megyei hivatalnok és országgyűlési karriert futott be. Ügyvédi oklevélének megszerzése után, 1796-ban az új főispán, gróf Brunszvik József aljegyzővé nevezte ki, ugyanezen évben lett első alkalommal a megye követe az országgyűlésen. 1805-ben fizetéses táblabíróvá nevezték ki, amelyet a következő évi tisztújításkor közfelkiáltással megerősítettek. 1807-ben főjegyzői, a következő évben alispáni kinevezést kapott. Az 1825-ös restauráción választották újra alispánná, s ezt a tisztét 1835-ig töltötte be.⁶³ 1829 és 1835 között Szeged királyi biztosa volt.⁶⁴

Babarczy megyei és szegedi kapcsolatai lehetővé tették, hogy segítse unokaöccsét hivatali karrierjében. Fiúgyermekai ekkor még kiskorúak voltak, így nem volt a családban olyan férfi, aki utóda, követője lehetett volna a megyei hivatalvállalásban.⁶⁵ Ha Babarczy és Klauzál pályáját az 1825 és 1835 közötti időszakban megnézzük, akkor az látható, hogy míg Babarczyt a tisztújítások során megválasztották alispánnak, addig Klauzált több tisztségre is jelölték, 1835 után ez már nem fordult elő, 1838-ban már csak táblabírói jelölt volt. 1829-ben alispánnak, táblabírónak, 1835-ben alispánnak és táblabírónak is jelölték Klauzált.⁶⁶ Valószínűnek tartom, hogy ezek a jelölések a nagybácsi befolyásának voltak köszönhetőek, hiszen 25 évesen, 1829-ben alispán jelöltnek lenni nem volt szokványos a megyei közéletben, még akkor sem, ha nem indulhatott komoly eséllyel, mivel Babarczy is a jelöltek között volt, és a jelölésének akár taktikai oka is lehetett.

összesen 11 diétán voltak jelen. Kárász István 1790-ben és 1792-ben, Kárász Miklós 1808-ban és 1811–12-ben, Kárász Benjámín 1825–27-ben és 1830-ban, Kárász István 1839–40-ben volt követ. Érdekesség, hogy a család három generációjából minden esetben akadt egy-egy követ, István fia Miklós, és annak fia, István is részt vett a diétán. Babarczy Imre az 1796-os, 1802-es, 1805-ös, 1807-es, 1808-as, 1811–12-es és az 1825–27-es országgyűlésen volt ott, a sógora, Kókay Mihály az 1802-es diétán követtársa volt. Klauzál Gábor az 1832–36-os, 1839–40-es és az 1843–44-es diétán vett részt. Palugyay 1855. 399–405.

62 Nem kivételes, hogy egy megyei hivatalviselő személy egy más megyében élő rokonát hívja saját megyéjébe, hogy tanulmányai befejezése után ott egyengesse hivatali pályáját. Novák Antal esete Békés megyében hasonlít a Klauzáléhoz. Völgyesi 2002. 195.

63 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 716–719/1825., 1115/1835. Korábbi tisztségeivel kapcsolatban lásd az 1. sz. táblázatot.

64 Berta – Géczy – G. Tóth 1995. 19.

65 Pálmány 2011. 799.

66 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1126/1829., 1115/1835., 1611/1838.

Klauzál megyei hivatali karrierje ugyan megrekedt a táblabírói tisztségnél – amit 1825 és 1841 között folyamatosan betöltött –, de ezen időszak alatt és után bontakozott ki országgyűlési követi, politikusi pályája.⁶⁷

Klauzál Gábor megbízatásai 1825–1827 között

A fizetési táblabíró hivatali kötelessége volt, hogy részt vegyen a megyei közgyűléseken, a törvényszéki munkákban, valamint minden bizottságnak, küldöttségnek is lennie kellett egy táblabíró tagjának is.⁶⁸ Így Klauzál feladatköre is széleskörű volt. Mivel megbízatásait hivatalból kapta, azokat valószínűleg kötelességszerűen végezte, és nem maga kérte, így ezekből nem derül ki számunkra, hogy melyek azok az ügyek, amelyek valóban érdekelték.

1825-ben a 24 megtartott kis- és közgyűlés közül 16-on jelent meg, 7 bizottság munkájában vett részt, és a Békés megyei főispáni beiktatáson is tagja volt a megye küldöttségének.⁶⁹ A megyei postautak irányának megváltoztatása érdekében kiküldött bizottság tagjaként a megye levéltárosától, Vidovich Mihálytól levélben kérte az ehhez szükséges iratok kiadását.⁷⁰ Tagja volt a következő évi adó kidolgozását végrehajtó küldöttségnek, valamint az előző évi adószedői számadások megvizsgálására létrehozott bizottságnak is.⁷¹ A katonaságra ügyelő biztos feladatkörének meghatározására, főként a katonatiszti kvartélyházakkal kapcsolatos intézkedések céljából kiküldött bizottságnak is tagja volt.⁷² Még tiszteletbeli aljegyzőként vett részt az 1825. március 7-ével kezdődő, rabokat ítéző törvényszék munkájában, ezt követően már fizetési táblabíróként a szeptember 19-én és november 24-én tartott törvényszéken is jelen volt.⁷³

Az október 10-i közgyűlésen kijelölték a Berlovits László sérelmére elkövetett rablójalkossági ügy kivizsgálására létrehozott bizottság tagjává.⁷⁴ A testületet az eset

67 1841-ben lemondott a fizetési táblabírói tisztségéről. Szmollény 1903. 58.

68 A 36551/1817. december 23-án kelt helytartótanácsi rendelet kötelezően előírta a fizetési táblabíró számára a közgyűléseken és a törvényszékeken való állandó részvételt. Héjja 2009. 54. A táblabírói hivatalról lásd: Palugyay 1844. 181–182.

69 A Békés megyei főispán beiktatására küldöttek névsora: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 661/1825. Hivatalos útjairól a tiszti kocsizások feljegyzéséből is értesülhetünk: MNL CsML SzL IV. A. 12. g. 2. k. Közgyűlési részvételeivel kapcsolatban a 2. sz. táblázat szolgál bővebb információkkal.

70 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 741/1825. Vidovich Mihályhoz írt levelei: MNL CsML SzL IV. A. 58. 10/1825., 14/1825.

71 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 897/1825. Előző évi adószedői számadások vizsgálata: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1073/1825., 1226/1825., 1311/1825., 1396/1825. Ezt az ügyet csak a következő évben zárták le: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 55/1826.

72 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 964/1825.

73 MNL CsML SzL IV. A. 21. b. 59–60. d.

74 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1023/1825., 1215/1825., 1774/1825. Az ügy az 1826-os évre is átnyúlt: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 32/1826., 151/1826., 506/1826., 949/1826. Főügyészi vélemény, benne Klauzál

pontos feltárásával bízták meg, mert a Szeged városa által lefolytatott vizsgálatot nem tartották megfelelőnek. A kiküldöttek névsora, Klauzálon kívül Török Lajos táblabíró, Vály András alszolgabíró és Temesváry Antal esküdt, megegyezett azokéval, akiket az 1825. szeptember 19-i törvényszéki ülésen neveztek ki a szegedi tanúvallomások felvételére és hitelesítésére.⁷⁵ A tanúvallomásokat 1825. október 22 és 31-e között egy kivétellel Klauzál, Vály és Beliczay Pál esküdt együtt vette fel és hitelesítette Szegeden. A tanúvallomásokból kiderült, hogy 1825. június 9-én éjjel nemes Berlovits László mészároslegényhez hárman betörtek, kirabolták és olyan súlyosan megverték, hogy június 15-én behalt sérüléseibe. A rablógyilkosságnak tanúja volt Berlovits szolgálója, Horváth Veronika. A bűnügy elkövetésével nemes Tarnay Antal szabadkai szabót és öccsét, nemes Tarnay Ferenc mészároslegényt gyanúsították. Klauzál Tarnay Ferenc tanúvallomását egyedül vette fel és hitelesítette. Az 1826. augusztus 28-án kelt főügyési vélemény az összes tanúvallomás beszerzése és átolvasása után azt állapította meg, hogy Horváth Veronika és a többi tanú vallomásából nem lehet egyértelműen azonosítani sem az elkövetők személyét, sem az eset pontos időpontját, így Tarnayék ellen nem emelhetnek vádat.

Klauzál tagja volt a vízüggyel, szabályozással kapcsolatos küldöttségnek és a marhahús árának megállapításával foglalkozó bizottságnak is.⁷⁶

1826-ban a 12 kis- és közgyűlés közül 9 esetben volt jelen, 12 bizottság munkájában, illetve 7 törvényszéki ülésen vett részt.⁷⁷ A megyében a dohánykertészek nagy száma mellett is csökkent a dohánytermelés, emiatt az alispán elnökletével dohányügyi küldöttséget állítottak fel, amely megtárgyalta az ezzel kapcsolatos helytartótanácsi rendeletet is, és amelynek munkájában Klauzál is közreműködött.⁷⁸ A kereskedés elősegítése céljából is fontosnak tartották a megyebeli utak járhatóságát, karbantartását, erre a célra küldöttséget jelöltek ki, amelyben szintén részt vett.⁷⁹

Első önálló megbízatását az 1826. február 27-i közgyűlésen kapta, feladata a szegvári börtön épületében létesítendő kápolna berendezése volt.⁸⁰ A 21651-es számú, 1824. augusztus 31-én kelt helytartótanácsi rendelet értelmében a rabok lelki gondozása érdekében a börtönökben kápolnát kellett létesíteni.⁸¹ Megbízatása az volt, hogy a kápolna belső berendezéséhez, a szertartások végzéséhez szükséges felszereléseket Pesten és Vácon megvásárolja, valamint a papi szolgálat megszervezését és engedélyezését a váci püspöknél elintézzze. Ezenkívül pesti útja alatt a selyemtenyészítő küldöttség javasla-

és másik két tisztviselő tanúkihallgatásaival: MNL CsML SzL IV. A. 21. b. 178/1826. A Berlovits név Berlovich- és Berlavits-ként is szerepel a jegyzőkönyvekben. A halotti anyakönyvi bejegyzésben Berlovits Lászlóként szerepel. Halotti anyakönyv. Szeged – belvárosi római katolikus egyházközség. 1788–1834.

75 MNL CsML SzL IV. A. 21. b. 60. d. Az 1825. szeptember 19-i ülés 36. bejegyzése.

76 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1130/1825., 1077/1825., 1227/1825.

77 MNL CsML SzL IV. A. 21. b. 61–62. d. 1826. március 2., június 7., július 12., augusztus 30., szeptember 25., október 26., december 13.

78 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 140/1826., 336/1826.

79 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 275/1826., 430/1826., 733/1826.

80 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 126/1826., 282/1826.

81 MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 282/1826.

ta szerint selyembogár tojást kellett vásárolnia. Április 12-én nyújtotta be jelentését a közgyűlésen.⁸² A váci püspöki helytartó a kápolna papi szolgálatával a helyi plébánost bízta meg, akit felhatalmazott arra is, hogy felszentelje azt. A szertartásokhoz és a belső berendezéshez szükséges eszközöket megvásárolta, a költségekről nyugtákat csatolt. Selyembogár tojást azonban nem tudott beszerezni, arról később kívánt gondoskodni. Hivatalos útját március 20-án kezdhette meg, ezután a váci püspöki helytartó értesítése alapján a váci püspök levélben tájékoztatta a közgyűlést Klauzál tevékenységéről és a szentmise rendjéről. Ezt a levelet csak a június 5-i közgyűlésen olvasták fel.⁸³ A kápolna elkészültéről az augusztus 28-i közgyűlésen tettek jelentést az arra kiküldött bizottság tagjai, amiből kiderült, hogy július 20-án a mindszei plébános fel is szentelte azt.⁸⁴

Április 12-én Klauzál többedmagával együtt kinevezték a gyámügyi számadások elvégzésére és ellenőrzésére kiküldött állandó bizottság tagjává. Ezt követően rendszeresen részt vett a küldöttség munkájában.⁸⁵ Az augusztus 29-i ülésen beterjesztett egy általa a gyámatyák számára írt szabályzatot. Ezt a bizottság elfogadta, de közgyűlési beterjesztésére már nem került sor, a tervezet szövege sem maradt fenn. Ugyanezen a közgyűlésen felolvasták a szegedi mézárszék tulajdonosainak kérelmét a marhahús árának emelésére, a kivizsgálására kiküldöttek között volt Klauzál Gábor is.⁸⁶

A június 5-én megtartott közgyűlésen a katonák ruházatával kapcsolatos teendők miatt létrehozott bizottság tagjává jelölték ki.⁸⁷ Ekkor választottak új követet az éppen zajló országgyűlésre, mivel Kárász Benjámint lemondott követi tisztéről. Keglevich főispán négy jelöltet ajánlott a megye figyelmébe, Róth Józsefet, a Károlyiak jogügyigazgatóját, Nagy Ferenc főügyészt, Klauzál Gábor táblabírókat és Kiss Dániel alügyészt. Végül Róth Józsefet választották meg.⁸⁸ Klauzál jelölése inkább megtisztelő, gesztusértékű volt, hiszen ő volt a legfiatalabb és a legkevesebb tapasztalattal rendelkező kandidáló. Lehetséges, hogy jelölésében nagybátyja is közreműködött.

Július 11-én a megyebeli vámok és révek tarifáinak kidolgozására kiküldött bizottság tagjai közé is megválasztották.⁸⁹ Augusztus 28-án Petrik Ferenc hódmezővásárhelyi lakos betegsége, megtébolyodása miatt felvetődött a közgyűlésen, hogy az ilyen betegek számára nincs megfelelő intézmény a megyében, s ennek létrehozásának vé-

82 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 361/1826.; MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 361/1826.

83 Útjának időpontjáról a tiszti kocsizások feljegyzésében az 57-es számon bejegyzett nyugta ad tájékoztatást: MNL CsML SzL IV. A. 12. g. 2. k. Nádasdy Ferenc püspök levele: MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 652/1826. Tartalmi kivonata a jegyzőkönyvben: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 652/1826.

84 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1013/1826.; MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 1013/1826.

85 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 402/1826., 537/1826. A megyebeli nemes árvákat illető gyámatyai számadásokat rostálló állandó küldöttség 1826-ban a következő időpontokban ülésezett: május 18., július 3., július 13., július 24., augusztus 29., december 12. MNL CsML SzL IV. A. 4. 1. d.

86 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 404/1826., 599/1826., 833/1826.

87 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 568/1826., 976/1826., 1335/1826., 1389/1826.

88 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 452/1826., Keglevich Gábor levele a megyéhez: MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 452/1826.

89 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 835/1826., 1085/1826., 1394/1826., 1412/1826.

leményezésére kiküldött bizottságban Klauzál is szerepet kapott.⁹⁰ A dicalis összeírás után készítendő adó felosztásra kijelölt küldöttség tagja is ekkor lett.⁹¹

Csongrád vármegye táblabírójaként más tisztviselőkkal együtt jelen volt a december 5-én és az azt követő napokban tartott szegedi városi tanács tisztújításán.⁹² A december 11-i közgyűlésen az alispán javaslatára létrehozta egy bizottságot annak kivizsgálására, hogy a megyei lótenyésztést hogyan lehetne fellendíteni, ennek is tagja lett Klauzál.⁹³ Pest-Pilis-Solt vármegye november 17-én levélben elküldte a megye számára Deyák József pesti nagykereskedőnek a dohánytermesztés fellendítésére létrehozandó nemzeti társaságról írt javaslatát, amelynek megtárgyalására és esetleges támogatására küldöttséget hoztak létre, ennek Klauzál is résztvevője lett.⁹⁴ A javaslatot korábban Deyák is megküldte a megyének, amit augusztusban továbbítottak az országgyűlési követeknek, hogy azt hasznosíthassák.⁹⁵ Ebben az évben is bevásárolták abba a bizottságba, amely az előző évi adószedői számadásokat vizsgálta felül.⁹⁶

1827-ben a megtartott 22 kis- és közgyűlés közül 12 alkalommal volt jelen és 9 bizottságban dolgozott. Törvényszéki üléseken 5 esetben vett részt.⁹⁷ Az év elején szükséges volt a pékáruk árának meghatározása, az erre létrehozott bizottság tagjává jelölték ki.⁹⁸ A következő megbízatásra a szentesi postán tapasztalt állapotok miatt került sor. A szentesi postamester, Böjtös Imre panasszal élt Mihálkovits expeditorral szemben. Mihálkovitsot helytelen ügykezelése miatt állásából elmozdították, de ő mégsem hagyta el azt, így a visszaélések kivizsgálására a megye egy bizottságot nevezett ki.⁹⁹ A májusi közgyűlésen felvetődött az a kérdés, hogy nem lenne-e hasznos a czúgokat újra felállítani Szeged városában és néhány nagyobb községben, Klauzál az erre létrehozott küldöttség tagja lett.¹⁰⁰

Szeptember 17-én a Csongrád megyei küldöttség tagjaként részt vett Pyrker János egri érsek főispáni beiktatásán.¹⁰¹ Ebben az évben is szükség volt a vám- és révtarifák

90 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 699/1826., 1031/1826., 1400/1826.

91 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1167/1826., 1461/1826.; MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 1461/1826.

92 MNL CsML IV. A. 1003. g. 5129/1826. Jelen volt még a megye képviselőjében Babarczy Imre, Kárász Benjámin és Temesváry Antal.

93 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1423/1826.; Az ügy átnyúlik a következő évre: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 165/1827.; MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 103/1827.

94 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1545/1826., 1547/1826.; Ez áthúzódik a következő évre: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 197/1827.

95 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 336/1826.; MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 1137/1826. Deyák József tervének célja az is volt, hogy saját dohánykereskedését megóvja a feltörekvő Ullmann és Wodianer kereskedőkkel szemben. Javaslatát a nádor is figyelemre méltatta, de csak az 1830-as országgyűlés kereskedelmi deputációja tárgyalta róla. Lásd: Gyömrei 1956. 204.

96 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1603/1826. Ez áthúzódik a következő évre: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 226/1827.; MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 54/1827.

97 MNL CsML SzL IV. A. 21. b. 62–63. d. 1827. március 28., május 7., július 4., október 23., december 12.

98 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 65/1827., 259/1827.; MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 65/1827., 259/1827.

99 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 285/1827., 679/1827.

100 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 558/1827., 753/1827.; MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 753/1827.

101 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 982/1827.

megállapítására, ezért bizottságot hoztak létre, amelynek Klauzál is tagja lett.¹⁰² Az október 22-i közgyűlésen a következő évi országos összeírás megyén kívüli összeírójává választották, helyettese Kiss Dániel lett, megbízatásuk Esztergom vármegyébe szolt.¹⁰³

Két év elteltével Keglevich főispáni helytartót Nógrád megye főispánjává nevezték ki, helyébe báró Orczy Lőrinc érkezett a megyébe. Keglevich beiktatására, valamint Orczy fogadására kinevezett küldöttség tagjaként jelen volt Klauzál Gábor is.¹⁰⁴ A beiktatás után olvasták fel az országgyűlésen hozott új törvényeket, ezt követően a királyné koronázására és a nemesi testőrség fenntartására felajánlandó megyei honorárium mennyiségének felosztására Klauzál részvételével létrehoztak egy bizottságot.¹⁰⁵ Az azévi hadiadó kivetésével kapcsolatban is kijelöltek egy küldöttséget, amelynek tagjaként az volt a feladata, hogy felossza az adót a megye községei és kertészségei között.¹⁰⁶

A görög nem egyesült szertartású lelkipásztorok járandóságáról rendelkező felsőbb rendelet alkalmazásához a közgyűlésen kijelölt küldöttség tagjává választották.¹⁰⁷ Ilyen vallású felekezetek csak Szentesen és Hódmezővásárhelyen voltak. Munkájuk célja az volt, hogy megvizsgálják, a megyében milyen szokások uralkodnak, pénzben vagy terményben fizetnek-e a lelkipásztoroknak.

A Helytartótanács 15751/1827. számú, június 12-én kelt rendelete értelmében a halottvizsgálat rendezése miatt létrehoztak egy küldöttséget, id. Beniczky Miklós táblabíró részvételével. Azonban betegsége miatt a jelentést nem tudták benyújtani a közgyűlésnek, ezért a december 10-i közgyűlésen pótaggá nevezték ki Klauzált.¹⁰⁸ Szintén egy helytartótanácsi rendelet alkalmazására, a megyei orvos, Sebők Sámuel jelentése értelmében a bujakórban szenvedő betegekkel kapcsolatos intézkedések megtételére kinevezett küldöttségnek is tagja lett.¹⁰⁹

Összegzés

Klauzál Gábor pályakezdésének vizsgálata nagyon fontos a teljes pályakép feltárása szempontjából. További kutatások szükségesek nemcsak a megyebeli viszonyok jobb megismerése, hanem a családdal kapcsolatos információk bővítése érdekében.

Mivel Klauzál egy olyan megyébe került, ahova addigi élete során nem kötődött, sőt feltételezem, hogy akkor még birtoka sem volt ott, ezért fontos megvizsgálnom, hogy

102 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1219/1827.

103 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1302/1827., 207/1828.

104 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1284/1827.

105 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1351/1827., 1352/1827. A jelentést 1828-ban nyújtották be: MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 34/1828.

106 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1353/1827., 1627/1827.

107 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1142/1827., 1436/1827.

108 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1306/1827., 1493/1827.

109 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1347/1827., 1512/1827.

kinek volt köszönhető a megyei pályakezdés és a viszonylag gyors hivatali előmenetel. A kutatás során egyértelművé vált, hogy ebben jelentős szerepe volt nagybátyjának, Babarczy Imrének. Ezen időszak alatt végzett munkájából nem derül ki, mi az, ami iránt fogékonyabb volt, ugyanakkor megbízatásai széleskörű tapasztalatszerzést tettek számára lehetővé. Megismerhette a helyi viszonyokat, a megyei igazgatás és az igazságszolgáltatás működését. Ezek jó alapul szolgáltak későbbi politikusi pályájához is.

Táblázat 1.

Az 1825-ös tisztségviselők ^{110 111}			
tisztség	név	életrajzi adatok	korábban betöltött tisztségek
alispán	Babarczy Imre	rk. 1773–1840 ¹¹² ∞ Finta Teréz 1809 ¹¹³	1796 aljegyző 1802 követ 1805 követ 1806 táblabíró 1807 követ, főjegyző 1808 alispán 1811 követ 1825 követ
főjegyző	Bene József	rk. 1792–1869 ¹¹⁴ ∞ Litassy Antónia 1821 ¹¹⁵	1815 levéltárnok 1822 alszolgabíró 1825 követ
aljegyző	Kaszap Mihály	ref. 1794–1870 ¹¹⁶ ∞ Nagy Julianna 1821 ¹¹⁷	–

110 A táblázat az általam vizsgált, 1825-ben megválasztott, illetve kinevezett tisztségviselők családi adatait, valamint addigi hivatali pályafutásukat tartalmazza. Az összesítés átláthatóvá teszi annak a tisztikarnak az összetételét, amelynek Klauzál Gábor is tagja lett.

111 Palugyay 1855. 399–402. A korábban betöltött tisztségeket egyelőre Palugyay alapján állítottam össze, későbbi kutatás során az egyes pályafutásokat pontosítani fogjuk.

112 Keresztelési anyakönyv. Szeged – belvárosi római katolikus egyházközség. 1770–1794.; Halotti anyakönyv. Hódmezővásárhely – római katolikus egyházközség. 1745–1842.

113 Házassági anyakönyv. Szeged – belvárosi római katolikus egyházközség. 1767–1868.

114 Keresztelési anyakönyv. Sándorfalva (Algyő) – római katolikus egyházközség. 1751–1882.; Halotti anyakönyv. Szeged – belvárosi római katolikus egyházközség. 1860–1871.

115 Házassági anyakönyv. Szegvár – római katolikus egyházközség. 1803–1895.

116 Héjja 2009. 328.

117 Házassági anyakönyv. Hódmezővásárhely – református egyházközség. 1808–1862.

Az 1825-ös tisztségviselők ^{110 111}			
tisztség	név	életrajzi adatok	korábban betöltött tisztségek
levéltárnok	Vidovich Mihály	rk. 1791?–1865 ¹¹⁸ ∞ Litassy Erzsébet 1825 ¹¹⁹	1822 levéltárnok
főügyész	Nagy Ferenc	ref. 1777–1846 ¹²⁰ ∞ Nagy Erzsébet 1803 ¹²¹	1822 főjegyző
alügyész	Kiss Dániel	ref. 1791–? ¹²²	1822 aljegyző
főadószedő	Litassy Bertalan	rk. 1771– 1844k. ¹²³ ∞ Baráthy Anna	1806 főbiztos 1815 főpénztárnok
aladószedő	Szomor József	ref. 1777–? ¹²⁴ ∞ Kiss Lídia 1818 ¹²⁵ ∞ Dömény Mária 1832 ¹²⁶	1814 esküdt
számvevő	Kaszap József	ref.	1796 esküdt 1813 számvevő
fizetési táblabíró	id. Beniczky Miklós	rk. ?1759–1828 ¹²⁷ ∞ Dugonits Terézia 1793 ¹²⁸	1792 főjegyző 1808 táblabíró

118 Halotti anyakönyv. Szegvár – római katolikus egyházközség. 1862–1895.

119 Házassági anyakönyv. Szegvár – római katolikus egyházközség. 1803–1895.

120 Szeremlei 1913. 614.

121 Szeremlei 1913. 1085.

122 Keresztelési anyakönyv. Hódmezővásárhely – református egyházközség. 1747–1797.

123 Keresztelési anyakönyv. Deménd – római katolikus egyházközség. 1732–1825. Litassy feltehetően 1839 és 1844 között hunyt el Diósgyőrött, de még nem találtam meg a halotti bejegyzését. Litassy 1839-ben Diósgyőrött élt, Csongrád megye ott kereste meg egy hivatalos ügyben. MNL BAZML IV. 501. e. 3047/1839. Egy 1844-es iratban már az özvegye, Baráthy Anna adott igazolást, amelyben Vidovich Mihályt, a vejét megbízottjaként ismerte el, s erről Borsod vármegyét is értesítette. MNL BAZML IV. 501. e. 2931/1844. Litassy feltehetően a vejével, Bene Józseffel együtt érkezett a megyébe, aki 1836 és 1845 között a diósgyőri koronaauradalom prefektusa volt. Pálmány 2011. 818.

124 Keresztelési anyakönyv. Hódmezővásárhely – református egyházközség. 1747–1797.

125 Házassági anyakönyv. Hódmezővásárhely – református egyházközség. 1808–1862.

126 Héjja 2009. 471.

127 Habermann 1992. 24.

128 Házassági anyakönyv. Szeged – felsővárosi római katolikus egyházközség. 1778–1852.

Az 1825-ös tisztségviselők ^{110 111}			
tisztség	név	életrajzi adatok	korábban betöltött tisztségek
fizetési táblabíró	Klauzál Gábor	rk. 1804–1866 ¹²⁹ ∞ Prezetska Mária 1827 ¹³⁰ ∞ Schmidt Emma 1853 ¹³¹	1824 tb. aljegyző 1825 tb. táblabíró
tisztántúli főszolgabíró	Müller Ignác	rk. ?1786–? ∞ Kamocsay Erzsébet 1831 ¹³²	1811 levéltárnok 1822 alszolgabíró
tisztántúli alszolgabíró	Horváth Lajos	ref. 1798–1834 nőtlen ¹³³	1821 tb. aljegyző 1825 tb. táblabíró
tiszáninneni főszolgabíró	Kárász Benjámín	rk. 1792–1874 ¹³⁴ ∞ Nagy Rozália 1823 ¹³⁵	1816 alszolgabíró h. 1817 főszolgabíró 1825 követ
tiszáninneni alszolgabíró	ifj. Beniczky Miklós	rk. 1794–1858 ¹³⁶ ∞ Oexel (Rónay) Magdaléna 1823 ¹³⁷	1818 esküdt 1822 aljegyző

129 Halotti anyakönyv. Kalocsa – római katolikus egyházközség. 1860–1866.

130 Házassági anyakönyv. Szeged – belvárosi római katolikus egyházközség. 1767–1868.

131 Házassági anyakönyv. Buda – nagytétényi római katolikus egyházközség. 1816–1895.

132 Házassági anyakönyv. Szentes – római katolikus egyházközség. 1751–1869.

133 Pálmány 2011. 945.

134 Halotti anyakönyv. Szeged – belvárosi római katolikus egyházközség. 1872–1881.

135 Házassági anyakönyv. Szeged – belvárosi római katolikus egyházközség. 1767–1868.

136 Keresztelési anyakönyv. Szeged – felsővárosi római katolikus egyházközség. 1778–1834.; Halotti anyakönyv. Kistelek – római katolikus egyházközség. 1778–1863.

137 Házassági anyakönyv. Kiszombor – római katolikus egyházközség. 1809–1895.

2. Táblázat
Kis- és közgyűlések Csongrád megyében¹³⁸

1825 ¹³⁹			
dátum	helyszín	kis- vagy közgyűlés	Klauzál jelenléte
január 4.	Szeged	kis	+
január 10.	Szeged	kis	+
február 19.	Szeged	kis	+
március 7.	Szegvár	kis	+
március 15.	Szegvár	köz	+
március 24.	Szeged	kis	+
április 7.	Szegvár	köz	+
április 27.	Szeged	kis	-
május 2.	Szeged	kis	-
május 19.	Szegvár	kis	-
május 31.	Szeged	kis	-
június 13.	Szegvár	köz	+
július 8.	Szeged	kis	-
július 19.	Csongrád	kis	+
augusztus 2.	Szeged	kis	+
augusztus 8.	Szeged	kis	+
augusztus 16.	Szeged	köz	+
szeptember 1.	Szeged	kis	-
szeptember 21.	Szegvár	kis	+
október 10.	Szeged	köz	+
november 3.	Szegvár	köz	+
november 21.	Szegvár	köz	-
december 14.	Szegvár	köz	+
december 29.	Szeged	köz	+

138 A táblázatban összesítettem a Csongrád megyei kis- és közgyűléseket. A helyszín és az időpont mellett láthatjuk, hogy Klauzál melyik ülésen volt jelen és azt is, hogy milyen gyakorisággal tartottak megyegyűléseket.

139 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 33. k.

1826 ¹⁴⁰			
dátum	helyszín	kis- vagy közgyűlés	Klauzál jelenléte
február 27.	Szegvár	köz	+
április 12.	Szeged	köz	+
június 5.	Szegvár	köz	+
július 4.	Szeged	kis	+
július 11.	Szegvár	köz	+
augusztus 1.	Szeged	kis	-
augusztus 7.	Hódmezővásárhely	kis	-
augusztus 28.	Szegvár	köz	+
szeptember 27.	Szeged	köz	+
október 25.	Szeged	köz	+
november 21.	Hódmezővásárhely	kis	-
december 11.	Szegvár	köz	+

1827 ¹⁴¹			
dátum	helyszín	kis- vagy közgyűlés	Klauzál jelenléte
február 6.	Szegvár	köz	-
február 27.	Szeged	kis	-
március 26.	Szegvár	köz	+
május 8.	Szegvár	köz	+
május 18.	Hódmezővásárhely	kis	+
június 5.	Szeged	kis	-
június 16.	Szeged	kis	-
július 2.	Szegvár	köz	+
július 17.	Szeged	kis	+
július 23.	Hódmezővásárhely	kis	-
augusztus 3.	Szeged	kis	+
augusztus 14.	Szeged	kis	+

140 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 34. k.

141 MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 35. k.

1827 ¹⁴¹			
dátum	helyszín	kis- vagy közgyűlés	Klauzál jelenléte
augusztus 23.	Szeged	kis	-
augusztus 30.	Szeged	kis	-
szeptember 6.	Hódmezővásárhely	kis	-
szeptember 24.	Szegvár	köz	+
október 8.	Szeged	köz	+
október 22.	Szegvár	köz	+
november 13.	Szegvár	köz	+
december 3.	Hódmezővásárhely	kis	-
december 10.	Szegvár	köz	+
december 19.	Hódmezővásárhely	kis	-

Felhasznált források

Levéltári források

Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Levéltára (RL)

B 15. Johannita levéltár, Daróczy Zoltán genealógiai gyűjteménye.

Magyar Piarista Rend Központi Levéltára (MPRKL)

III. 9. a. Budapesti gimnázium régi levéltára 1717–1950.

Magyar Nemzeti Levéltár. Országos Levéltára (MNL OL)

A 57 Libri regii, 1527–1867.

O 78 Protocolla neo-censuratorum advocatorum 4. f. 1809–1827.

O 80 Acta iuratorum, 2. cs. névjegyzék 1811–1831.

O 81 Ügyvédvizsgálati iratok, 2. cs. jelöltek névjegyzékekkel, 1823–1843.

P 429 II. D. 5. b. Grassalkovich III. Antal Csongrád megyei főispáni működésével kapcsolatos iratok, Csongrád megye vegyes iratai, 1808–1828.

Magyar Nemzeti Levéltár, Békés Megyei Levéltár (MNL BÉML)

IV. A. 1. a. Békés vármegye nemesi közgyűlésének iratai, közgyűlési jegyzőkönyvek, 1715–1848.

Magyar Nemzeti Levéltár, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár (MNL BAZML)

IV. 501. e. Borsod vármegye nemesi közgyűlésének iratai, közgyűlési és törvényszéki iratok, 1790–1847.

Magyar Nemzeti Levéltár, Csongrád Megyei Levéltár (MNL CsML)

IV. A. 1003. g. Szeged város tanácsának iratai, tisztújítási iratok, 1718–1848.

IV. A. 1010. Az 1828. évi országos összeírás szegedi bizottságának iratai, 1827–1834.

XV. 15. f. Feudáliskori összeírások levéltári gyűjteménye, befogadott polgárok jegyzéke, 1780–1848.

Magyar Nemzeti Levéltár, Csongrád Megyei Levéltár Szentesi Fióklevéltára (MNL CsML SzL)

IV. A. 3. a. Csongrád vármegye nemesi közgyűlésének iratai, köz- és kisgyűlési jegyzőkönyvek, 1770–1848.

IV. A. 3. b. Csongrád vármegye nemesi közgyűlésének iratai, köz- és kisgyűlési iratok, 1790–1848.

IV. A. 3. f. Csongrád vármegye nemesi közgyűlésének iratai, nemességi iratok, 1790–1848.

IV. A. 4. Csongrád vármegye árvaszékének (nemesi árvákra ügyelő küldöttségének) iratai, 1677–1849.

IV. A. 12. g. Csongrád vármegye adószedőjének iratai, vegyes számadások, 1720–1848.

IV. A. 21. b. Csongrád vármegye törvényszékének iratai, büntetőperes iratok, 1724–1850.

IV. A. 58. Csongrád vármegye levéltárnokának iratai, 1723–1849.

XV. 41. Feudális kori conscriptiok (összeírások) levéltári gyűjteménye, 1715–1849.

Halotti anyakönyv. Hódmezővásárhely – római katolikus egyházközség.; Házassági és keresztelési anyakönyv. Hódmezővásárhely – református egyházközség. <https://www.familysearch.org/search/catalog/results?count=20&placeId=74002&query=%2Bplace%3A%22Hungary%2C%20Csongr%C3%A1d%2C%20H%C3%B3dmez%C5%91v%C3%A1s%C3%A1rhely%22&subjectsOpen=415911-50> (Letöltés: 2019. 08.17.)

Halotti anyakönyv. Kalocsa – római katolikus egyházközség. 1860–1866. <https://www.familysearch.org/search/catalog/results?count=20&placeId=75386&query=%2Bplace%3A%22Hungary%2C%20Pest-Pilis-Solt-Kiskun%2C%20Kalocsa%22&subjectsOpen=468686-50> (Letöltés: 2019. 08.17.)

Halotti anyakönyv. Kistelek – római katolikus egyházközség. <https://www.familysearch.org/search/catalog/results?count=20&placeId=74005&query=%2Bplace%3A%22Hungary%2C%20Csongr%C3%A1d%2C%20Kistelek%22&subjectsOpen=475910-50> (Letöltés: 2019. 08.17.)

Házassági anyakönyv. Buda – nagytétényi római katolikus egyházközség. <https://www.familysearch.org/search/catalog/249116> (Letöltés: 2019. 08.17.)

Házassági anyakönyv. Kiszombor – római katolikus egyházközség. <https://www.familysearch.org/search/catalog/results?count=20&placeId=77217&query=%2Bplace%3A%22Hungary%2C%20Toront%C3%A1l%2C%20Kiszombor%22&subjectsOpen=475911-50> (Letöltés: 2019. 08.17.)

- Házassági anyakönyv. Szentes – római katolikus egyházközség. <https://www.familysearch.org/search/catalog/results?count=20&placeId=74022&query=%2Bplace%3A%22Hungary%2C%20Csongr%C3%A1d%2C%20Szentes%22&subjectsOpen=410642-50> (Letöltés: 2019. 08.17.)
- Házassági és halotti anyakönyv. Szegvár – római katolikus egyházközség. 1862–1895. <https://www.familysearch.org/search/catalog/3537> (Letöltés: 2019. 08.17.)
- Keresztelési anyakönyv. Deménd – római katolikus egyházközség. <https://www.familysearch.org/search/catalog/results?count=20&placeId=63671&query=%2Bplace%3A%22Czechoslovakia%2C%20Slovensko%2C%20Krupina%2C%20Demandice%22&subjectsOpen=794024-50> (Letöltés: 2019. 08.17.)
- Keresztelési anyakönyv. Eupen – római katolikus egyházközség. 1738–1779. <https://www.familysearch.org/search/film/008190869?cat=158809> (Letöltés: 2019. 08.17.)
- Keresztelési anyakönyv. Sándorfalva (Algyő) – római katolikus egyházközség. <https://www.familysearch.org/search/catalog/results?count=20&placeId=74015&query=%2Bplace%3A%22Hungary%2C%20Csongr%C3%A1d%2C%20S%C3%A1ndorfalva%22&subjectsOpen=517234-50> (Letöltés: 2019. 08.17.)
- Keresztelési és halotti anyakönyv. Pest – belvárosi római katolikus egyházközség. <https://www.familysearch.org/search/catalog/228841?availability=Family%20History%20Library> (Letöltés: 2019. 08.17.)
- Keresztelési, házassági és halotti anyakönyv. Szeged – belvárosi római katolikus egyházközség.; Szeged – felsővárosi római katolikus egyházközség. <https://www.familysearch.org/search/catalog/results?count=20&placeId=74017&query=%2Bplace%3A%22Hungary%2C%20Csongr%C3%A1d%2C%20Szeged%22&subjectsOpen=417650-50> (Letöltés: 2019. 08.17.)

Folyóiratok

- A Hon. 1866.
 Budapesti Hírlap. 1907.
 Pesti Napló. 1866., 1907.
 Szegedi Híradó. 1866.
 Társalkodó, 1840.
 Tolnai Világlapja, 1906.
 Vasárnapi Újság. 1861., 1866.

Hivatkozott szakirodalom

- Bachó László (szerk.) 1930: A magyar királyi honvéd Ludovika Akadémia története. Budapest.
- Bajzik Zsolt 2006: *A Vas vármegyei Tarcsafürdő története Trianonig 1. rész.* Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények. 32. évf. 2. 29–49.
- Barta László 1961: *Klauzál, a reformpolitikus.* Kézirat. MNL CsML SzL Kézirattár.
- Berta Tibor – Géczi Lajos – G. Tóth Ilona (szerk.) 1995: *Szeged város levéltára 1359–1950.* A Csongrád megyei levéltár kiadványai. Segédletek 6. Szeged.
- Borovszky Sámuel 1910: *Magyarország vármegyéi és városai. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye 1.* Budapest.
- Czaga Viktória – Jancsó Éva (szerk.) 2001: Pest-budai nemzetőrök 1848–1849. Dokumentumok a Fővárosi Nemzetőrség történetéhez. (Budapest Történetének Forrásai) Budapest.
- Degré Alajos 1972: *Szavazási rend a megyegyűléseken 1848 előtt.* In: Farkas Gábor (szerk.): Fejér Megyei Történeti Évkönyv 7. Székesfehérvár, 121–140.
- Éble Gábor – Pettkó Béla 1911: *A nagy-károlyi gróf Károlyi család összes jószágainak birtoklási története. I–II.* Budapest.
- Ezer év törvényei.* (<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=71500092.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3DCsongr%25C3%25A1d> (Letöltés: 2019. 06. 01.)
- F. Kiss Erzsébet 1987: *Az 1848–1849-es magyar minisztériumok.* Budapest.
- Farkas József (szerk.) 1985: *Szeged története 2. 1686–1849.* Szeged.
- Fekete Gézőné (szerk.) 1975: *Az MTA tagjai 1825–1973.* Budapest.
- Für Lajos – Pintér János (szerk.) 1988: *Magyar agrártörténeti életrajzok. I–P.* Budapest.
- Géczi Lajos 1995: *A választott bírótól a polgármesterig. Babarczy Ferenc (1726–1782).* Szeged. A város folyóirata. 7. évf. 5. sz. 14–15.
- Habermann Gusztáv 1992: *Személyi adattár a szegedi polgár-családok történetéhez.* Tanulmányok Csongrád megye történetéből 19. Szeged.
- Héjja Julianna Erika 2009: *Békés vármegye archontológiája és prozopográfiája 1715–1848.* Gyula.
- Herceg Mihály 1980: *A csongrád-vásárhelyi uradalom kialakulása.* In: Farkas József (szerk.): *Tanulmányok Csongrád megye történetéből 4.* Szeged, 61–127.
- Hermann Róbert 2009: *A Klauzál-család katonatagjai.* <http://klauzal.hu/cikk/463.html> – (Letöltés: 2019.05.23.)
- http://deba.unideb.hu/deba/kazinczy_muvei/kazlev.php (Letöltés: 2019.05.31.)
- http://deba.unideb.hu/deba/kazinczy_muvei/text.php?id=kazinczy_onelet_0213_k (Letöltés: 2019.08.17.)
- id. Juhász Antal 1990: *Adalékok az örgróf Pallavicini család hitbizományi uradalma történetéhez.* In: Blazovich László (szerk.): *Tanulmányok Csongrád megye történetéből 8.* Szeged. 253–261.

- ifj. Palugyay Imre 1855: *Magyarország történeti, földirati s állami legújabb leírása. 4. Békés-Csanád, Csongrád és Honth vármegyék leírása.* Pest.
- Igaz Sámuel (kiad.) 1821: *Zsebkönyv.* Bécs.
- Kazinczy Ferenc levelezése. XVII.; XXIII. kötet
- Kazinczy Ferenc: *Levelek.* <http://mek.oszk.hu/05600/05606/05606.pdf> (Letöltés: 2019. 08.13.)
- Kazinczy Ferenc: *Napló. 1828–1831. Pesti útam.*
- Kempelen Béla 1911: *Magyar nemes családok. I.* Budapest.
- Kempelen Béla 1913: *Magyar nemes családok. VI.* Budapest.
- Kovács Ágnes 1979: *Az úrbéres viszony alakulása a csongrád-vásárhelyi uradalom mezővárosaiban 1722–1848.* Agrártörténeti Szemle 21. évf. 3–4. sz. 414–431.
- Kőszegi Sándor 1899: *Nemes családok Pest vármegyében.* Budapest.
- Losonczy Tóth Árpád 2008: *Egy boldog menyasszony levelei. Meszlényi Terézia és Tanárky Augusztia levelezése.* Győri Tanulmányok Füzetek 13. Győr.
- Marjanucz László 1998: *Szeged polgári csoportjai a XIX. században.* In: Blazovich László (szerk.): *Tanulmányok Csongrád megye történetéből.* 26. Szeged, 215–225.
- Militärschematismus 1828: *Militärschematismus des österreichischen Kaiserthums.* Wien.
- Nagy Iván 1857: *Magyarország családai. Czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. I.* Pest.
- Nagy Iván 1860: *Magyarország családai. Czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. VI.* Pest.
- Nagy Iván 1868: *Magyarország családai. Czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Pótlék kötet.* Pest.
- Pálmány Béla 2008: *Klauzál Gábor és családja életpályája – új adatok tükrében.* (<http://klauzal.hu/cikk/350.html> – Letöltés: 2019. május 21.)
- Pálmány Béla 2011: *A reformkori magyar országgyűlések történeti almanachja 1825–1848. I–II.* Budapest.
- Pálmány Béla 2019: *A magyar rendi országgyűlések történeti almanachja 1790–1812. I–II.* Budapest.
- Palugyay Imre 1844: *Megye-rendszer hajdan és most. 2. Megye-hivatalok.* Pest.
- Pandula Attila 2013: *A Klauzál-család címerábrázolásai.* <http://klauzal.hu/cikk/651.html> (Letöltés: 2019.05.23.)
- Petrik Géza 1890: *Magyarország bibliográfiája 1712–1860. II.* Budapest.
- Reizner János 1895: *A mindszent-algyői uradalom történetéből.* Magyar Gazdaságtörténeti Szemle. 2. évf. 2. sz. 321–338.
- Reizner János 1899: *Szeged története II.* Szeged.
- Sima László 1914: *Szentes város története.* Szentes.
- Soós István 2009: *Választások Magyarországon. Kísérletek a vármegyei tisztújítások „megreformálására” (1810–1821).* Levéltári Közlemények. 80. sz. 6–156.
- Szeremlei Sámuel 1907: *Hód-Mező-Vásárhely története. 3. A leigáztatás kora 1526–1848.* Hódmezővásárhely.

- Szeremlei Sámuel 1911: *Hód-Mező-Vásárhely története. 4. A közmivelődés története 1526–1848. I. Hódmezővásárhely.*
- Szeremlei Sámuel 1913: *Hód-Mező-Vásárhely története. 5. A közmivelődés története 1526–1848. II. Hódmezővásárhely.*
- Szilágyi Adrienn 2018: *Az uradalom elvesztése. Nemesi családok a 19. századi Békés megyében.* Budapest.
- Szilágyi Sándor 1876: *Rajzok a forradalom utáni időkből. Az első magyar katonai tanintézet.* Budapest.
- Szinnyei József 1899: *Magyar írók élete és munkái. 6.* Budapest.
- Szmollény Nándor 1903: *Klauzál Gábor. Az első magyar kereskedelemügyi miniszter és közgazdasági reformküzdelmeink.* Budapest.
- Szögi László 2013: *Magyarországi diákok bécsi egyetemeken és akadémiákon 1789–1848.* Budapest.
- tisza-beői Hellebronth Károly (szerk.) 1940: *A magyar testőrségek névkönyve 1760–1918.* Budapest.
- Török János 1847: Gyászbeszéd Klauzál Imre felett. *Magyar Academiai Értesítő* (7.) 10. 299–303.
- Váczi János 1909: *A nyelvújítás győzelme. Értekezések a Nyelv- és Széptudományok köréből XXI.* Budapest.
- Völgyesi Orsolya 2002: *Politikai-közéleti gondolkodás Békés megyében a reformkor elején. A rendszeres bizottsági munkálatok megyei vitái 1830–1832. Közlemények Békés megye és környéke történetéből 9.* Gyula.
- Wallshausen Gyula 2005: *A rohonci gazdaképző intézet.* Vasi Szemle. 59. évf. 1. sz. 47–67.
- Zsilinszky Mihály 1898: *Csongrádvármegye története II.* Budapest.
- Zsilinszky Mihály 1900: *Csongrádvármegye története III.* Budapest.